

NORGES HØYESTERETT

Den 21. oktober 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-02188-A, (sak nr. 2013/221), sivil sak, anke over dom,

Yrkesskadeforsikringsforeningen (advokat Ståle Haugsvær – til prøve)

mot

A (advokat Kjell Inge Ambjørndalen – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder tolkningen av overgangsbestemmelsen i yrkesskadeforsikringsloven § 21, nærmere bestemt om en hørselsskade som forverrer seg på grunn av eksponering for støy etter at loven trådte i kraft 1. januar 1990, er dekket av yrkesskadeforsikringsloven.
- (2) A, som er født i 1945, arbeidet de 17 første årene av sitt arbeidsliv som maskinist på båt. Arbeidet medførte at han ble utsatt for støy. Fra 1977 til 2009 arbeidet han som prosesstekniker i oljebransjen offshore. Også her var det støy i arbeidsmiljøet. Fra 1984 ble hørselen hans målt jevnlig. I 1989 ble han henvist av bedriftshelsetjenesten til spesialist i øre-nese- halssykdommer. Spesialisten fastslo 9. januar 1989 at A hadde utviklet en støyskade, trolig forårsaket av langvarig støyeksponering samt skyting på fritidsbasis. A opplevde selv at han ikke var spesielt plaget av hørselsskaden, men at han kunne ha problemer med å henge med i gruppesamtaler "i sosiale lag med bakgrunnsstøy".
- (3) Den 15. februar 1996 sendte plattformsjefen melding om hørselsskaden som yrkesskade til Folketrygden. I 2001 fikk A skaden godkjent som yrkesbetinget av NAV. Han ble imidlertid ikke tilkjent menerstatning ettersom hørselstapet ikke var stort nok til å gi medisinsk invaliditet. Senere fant det sted en betydelig forverring som ledet til at han i 2010 ble innvilget menerstatning basert på medisinsk invaliditet i gruppe 1, det vil si en

invaliditetsprosent mellom 15 og 24. Skadetidspunktet ble satt til tidspunktet for diagnostiseringen av støyskaden 9. januar 1989. I spesialisterklæringen til NAV datert 2. september 2009 ble det lagt til grunn at den skadelige støyeksposeringen i yrket opphørte 1. mars 2004. Det er opplyst i skranken at årstallet er feil og skulle vært 2009.

- (4) A fremmet krav under yrkesskadeforsikringsloven. Kravet ble avslått med den begrunnelse at skaden var konstatert i 1989 og dermed falt utenfor dekningen, jf. yrkesskadeforsikringsloven § 21. Saken ble brakt inn for Finansklagenemnda Person, som ga A medhold. Yrkesskadeforsikringsforeningen bestred fortsatt kravet. A anla fastsettelsessøksmål for Oslo tingrett og påsto at Yrkesskadeforsikringsforeningen var erstatningsansvarlig for hørselsskaden. Oslo tingrett avsa dom 23. november 2012 med slik domsslutning:

"Yrkesskadeforsikringsforeningen er erstatningsansvarlig for den skade/det tap A er pådratt gjennom skadelig eksponering i arbeidslivet."

- (5) Yrkesskadeforsikringsforeningen har anket saken direkte til Høyesterett, jf. tvisteloven § 30-2 første ledd. Anken gjelder tingrettens rettsanvendelse. Høyesteretts ankeutvalg tillot 25. februar 2013 direkte anke fremmet til behandling i avdeling. Saken ble behandlet i sammenheng med sak nr. 2013/171.

- (6) Den ankende part – *Yrkesskadeforsikringsforeningen* – har i korte trekk anført:

- (7) Skaden er ikke dekket av yrkesskadeforsikringsloven ettersom A fikk konstatert en varig hørselsskade før 1990. En skade er konstatert når den kan fastslås som en kjensgjerning, er varig og oppdaget av skadelidte. Det kan ikke stilles vilkår om at skaden må ha vært av et slikt omfang at det kunne vært fremmet et krav. Det har heller ikke betydning at støyeksposering etter 1990 har vært med på å forverre skaden. Dette er en konsekvens av at loven opererer med en avskjæringsregel.

- (8) Yrkesskadeforsikringsforeningen har nedlagt slik påstand:

"Yrkesskadeforsikringsforeningen frifinnes."

- (9) Ankemotparten – A – har i korte trekk anført:

- (10) Den skaden som var konstatert i 1989, var ikke en skade i lovens forstand. Plagene for A var beskjedene før 1990, og skaden hadde dermed ikke en tilstrekkelig alvorlighetsgrad til at den kan anses konstatert før 1990. Uansett har As plager blitt betydelig forverret som følge av eksponering etter 1990, og dette må lede til at erstatningskravet er dekket av loven.

- (11) A har nedlagt slik påstand:

"Anken forkastes."

- (12) *Jeg er kommet til at Yrkesskadeforsikringsforeningen hefter for den forverringen av skaden som har skjedd som følge av yrkesrelatert støyeksposering etter 1. januar 1990.*

- (13) Overgangsregelen i yrkesskadeforsikringsloven § 21 lyder:

"Loven gjelder ikke for skader eller sykdommer som er konstatert før lovens ikrafttredelse."

- (14) Loven trådte i kraft 1. januar 1990, jf. § 20, jf. kongelig resolusjon 13. oktober 1989 nr. 1040. Skade eller sykdom som er konstatert før 1990, faller med andre ord utenfor lovens ordning. I spesialmotivene til bestemmelsen sies det i Ot.prp. nr. 44 (1988–1989) side 91:

"Etter paragrafen skal loven gjelde også for skader som er forårsaket før lovens ikrafttredelse, forutsatt at de ikke er konstatert før det tidspunktet. På denne måten blir det best mulig samsvar mellom gjeldende forsikringsvilkår og loven. Det er ikke meningen at definisjonen av konstateringstidspunktet i § 5 annet ledd skal gjelde her. Begrepet må forstås på vanlig måte. Avgjørende er om skadelidte har oppdaget skaden, se Ot.prp. nr. 81 (1986–1987) s 46 sp 2. Forsikringspraksis kan her tjene som veiledning."

- (15) Forarbeidene gir altså anvisning på en alminnelig språklig forståelse av ordet "konstatert" og fremhever som avgjørende at skaden eller sykdommen er oppdaget av skadelidte. At definisjonen av konstateringstidspunktet i § 5 ikke skal gjelde, må innebære at det ikke er vilkår for at en skade eller sykdom skal anses konstatert at det er meldt krav til forsikringsgiveren eller at det er søkt legehjelp for skaden eller sykdommen. Henvisningen til Ot.prp. nr. 81 (1986–1987) side 46 synes ikke å gi ytterligere veiledning. Det er heller ikke lagt frem forsikringspraksis som er egnet til å kaste lys over forståelsen av overgangsbestemmelsen.
- (16) I Rt. 2000 side 70 – Iversendommen – drøftet Høyesterett overgangsbestemmelsen på side 77–78:

"Konstatering betyr etter vanlig språklig forståelse at skade eller sykdom er fastslått som en kjensgjerning. De hensyn som ligger til grunn for innføringen av den tvungne yrkesskadeforsikringen, tilsier en viss liberalitet i forhold til skadelidte i de tilfelle det kan være tvil om når skade eller sykdom er fastslått.

Reelle hensyn underbygger at en konstatering før lovens ikrafttredelse først må antas å foreligge når det er rimelig klart at skaden eller sykdommen er påvist. Når en skade eller sykdom er konstatert før lovens ikrafttredelse, utelukker dette erstatning etter loven. Skadelidte vil i tilfelle være henvist til å fremme kravet ovenfor den ansvarlige arbeidsgiver og eventuelt dennes forsikringsselskap. Lovgiver har i forarbeidene pekt på de uheldige konsekvenser av dette, jf. proposisjonen side 1.

...

Dersom skadelidte 'har oppdaget skaden' før 1. januar 1990, innebærer dette etter lovforarbeidene at skaden er konstatert. Det kreves ikke at en lege må foreta konstateringen eller at det foreligger en medisinsk diagnose. Dersom skadelidte er klar over skaden eller sykdommen, vil dette normalt være tilstrekkelig. En mer eller mindre begrunnet mistanke kan imidlertid ikke likestilles med at skadelidte har oppdaget skaden."

- (17) I forbindelse med den konkrete subsumsjonen la Høyesterett til grunn at en akutt forbigående skade eller sykdom ikke kunne likestilles med en varig skade eller sykdom av samme årsak. Det var først da det var fastslått at skadelidte hadde fått en varig sykdom at den ble ansett "konstatert" i lovens forstand.
- (18) Synspunktene i dommen fikk tilslutning i Rt. 2000 side 1338.

- (19) Oppsummert innebærer kildene at en skade eller sykdom er "konstatert" når skaden eller sykdommen er fastslått som en kjensgjerning og skadelidte er klar over at han eller hun har en varig skade eller sykdom.
- (20) Den ankende part har anført at hvis en skade er konstatert før 1990, dekker ikke forsikringen det at samme skade blir verre som følge av skadelig eksponering i arbeid etter 1990. Hele skaden må da anses konstatert før 1990. Jeg kan ikke se at rettskildene støtter en slik forståelse av § 21. Etter ordlyden er det skader som er konstatert før lovens ikrafttredelse, som faller utenfor. Skader som påføres som følge av eksponering i arbeidsforhold etter at loven trådte i kraft, vil ikke kunne være konstatert før lovens ikrafttredelse, og er dermed ikke avskåret av overgangsregelen i § 21. Dette må gjelde selv om deler av skaden er konstatert før ikrafttredelsen. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier altså at slike skader skal dekkes.
- (21) Forarbeidene gir ikke holdepunkter for noen annen forståelse og de saker som er trukket frem fra rettspraksis og forvaltningspraksis om § 21, gjelder ikke betydningen av skadelig eksponering etter lovens ikrafttredelse og gir dermed liten eller ingen veiledning for det sentrale spørsmålet i vår sak.
- (22) Det fremstår også som en rimelig løsning at man får forsikringsdekning for skader påført etter 1990 selv om man også har blitt påført og fått konstatert skade før loven trådte i kraft. Riktig nok vil det kunne by på vanskelige bevismessige utfordringer å avklare hvilken del av en skade som er konstatert før og etter lovens ikrafttredelse, men jeg kan ikke se at slike utfordringer kan begrunne en fortolkning som fratår skadelidte rettigheter som følger av en naturlig forståelse av ordlyden.
- (23) Ankemotparten har anført at Rt. 2009 side 1427 – Tinnitus-dommen – er et prejudikat for løsningen av foreliggende sak. Skadelidte var i den saken påført en relativt beskjeden hørselsskade før 1990. Etter 1990 utviklet han en meget plagsom tinnitus som følge av hørselsskaden. Høyesterett kom til at følgeskaden, som ikke var konstatert før lovens ikrafttredelse, kunne kreves erstattet etter loven.
- (24) Jeg er enig i at det er visse likhetstrekk mellom sakene, men for As del er det ikke spørsmål om å få erstattet tap på grunn av en ny følgeskade, men i hvilken grad forverring av skade som følge av ny skadelig eksponering faller utenfor lovens dekningsområde fordi den opprinnelige skaden var konstatert før lovens ikrafttredelse.
- (25) Det resultatet jeg her har kommet til for *skader*, må gjelde tilsvarende for *sykdommer* som er dekket av loven, og som forverrer seg som følge av yrkesmessig eksponering etter 1. januar 1990.
- (26) Når det gjelder den konkrete subsumsjonen, fremgår det av tingrettens dom at det er enighet om at A i 1989 hadde en hørselsnedsettelse på under 35 db som skyldtes støyeksponering i arbeid. Dette ble fastlagt av spesialist 9. januar 1989. Denne datoen er også lagt til grunn av NAV som diagnostiseringstidspunktet for støyskaden. Det er altså ikke tvilsomt at A fikk konstatert en hørselsskade i 1989, før lovens ikrafttredelse.
- (27) Ankemotparten har argumentert med at skadene før 1990 ble opplevd som lite plagsomme for A, og at man må se bort fra dem. Uttalelsene i spesialisterklæringen i

1989 tyder på at A da opplevde at plagene ved skaden var små. Jeg kan likevel ikke se at saksforholdet gir grunnlag for å si at skaden slik den var ved inngangen til 1990, ikke var tilstrekkelig klarlagt til at den må anses konstatert etter § 21. Det er altså ikke grunnlag for tilsvarende betraktninger som i Iversen-dommen, Rt. 2000 side 70. Min konklusjon er at A ikke har krav på erstatning etter yrkesskedeforsikringsloven for den delen av hørselsskaden som var påført og konstatert før 1990.

- (28) A ble imidlertid eksponert for støy i arbeidet i mange år etter 1990. Det følger av det jeg har sagt at skade som følge av denne eksponeringen faller inn under yrkesskedeforsikringsloven. Fastleggningen av hvilken skade han er påført etter 1990 og som det dermed skal gis erstatning for, må vurderes i forbindelse med utmålingen av erstatningen og i tråd med yrkesskedeforsikringsloven § 13. Hvis A 1. januar 1990 ikke var påført noe økonomisk tap – og heller ikke oppfylte vilkårene for å få tilkjent menerstatning – som følge av skaden, må det vurderes om det hele må tilskrives skaden etter 1990, jf. Peter Lødrup, Lærebok i erstatningsrett, sjette utgave, side 343 følgende.
- (29) Det er ikke nedlagt påstand om sakskostnader.
- (30) Jeg stemmer for denne

D O M :

Yrkesskedeforsikringsforeningen er erstatningsansvarlig for den skade A er pådratt etter 1. januar 1990 gjennom eksponering i arbeidslivet.

- (31) Dommer **Falkanger:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (32) Dommer **Kallerud:** Likeså.
- (33) Dommer **Noer:** Likeså.
- (34) Dommer **Øie:** Likeså.
- (35) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Yrkesskedeforsikringsforeningen er erstatningsansvarlig for den skade A er pådratt etter 1. januar 1990 gjennom eksponering i arbeidslivet.

Riktig utskrift bekreftes: